

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) [www. economy.nauka.com.ua](http://www.economy.nauka.com.ua) | № 5, 2020 | 28.05.2020 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2020.5.53](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.5.53)

УДК 336.1

*К. М. Роменська,
к. е. н., доцент, доцент кафедри державних, місцевих та корпоративних фінансів,
Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро
ORCID ID: 0000-0001-6442-7802*

ГЕНДЕРНО-ОРІЄНТОВАНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ В УМОВАХ РОЗВИТКУ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ УКРАЇНИ

*K. Romenska,
PhD in Economics, Associate Professor of Department of state, local and corporate finance,
University of Customs and Finance, Dnipro*

GENDER-ORIENTED BUDGETING IN THE CONDITIONS OF THE DEVELOPMENT OF BUDGET PROCESS IN UKRAINE

У статті обґрунтовано доцільність та необхідність впровадження гендерно-орієнтованого бюджетування в бюджетний процес, як для державного бюджету, так і для місцевих бюджетів України. Наголошено на необхідності розмежовувати поняття гендерного бюджетування та інклюзії і проведено паралель між поняттями гендерної та соціальної рівності, оскільки гендерно-орієнтоване бюджетування спрямоване на задоволення не взагалі людських, а потреб окремо чоловіків та окремо жінок за допомогою бюджетних процесів. Доведено важливість законодавчого закріплення положень гендерного бюджетування для досягнення гендерної рівності в Україні, яка означає, що всі громадяни, як чоловіки так і жінки, мають свободу вибору і свободу для розвитку своїх особистих здібностей без обмежень, які накладаються на них стереотипами і традиційною гендерною системою. Проведено огляд та здійснено аналіз бюджетних програм на предмет врахування гендерного підходу на етапі складання. Наведено рекомендації, що передбачають врахування гендерного аспекту у бюджетній програмі, зменшення гендерних розривів та усунення гендерної дискримінації.

The expediency and necessity of introducing gender-oriented budgeting in the budget process, both for the state budget and for local budgets of Ukraine, was substantiated in the article. The main basis for the implementation of gender budgeting in the budget process is the presence of an element of development strategy - a program-targeted method of budgeting and execution. Among the main features and components of this method is medium-term budget planning whereby budgeting is result-oriented. Thus, in Ukraine, which switched to the medium-term budget planning format in 2019 and was declared it in the Budget code of Ukraine, the most important conditions for the implementation of gender-oriented budgeting were created. The purpose of the article is to develop directions and proposals for integrating elements of gender-oriented budgeting into the budgetary process of Ukraine

in order to modernize it. The implementation of gender budgeting elements and inclusion in the budget legislation of Ukraine is a positive result for progress in certain areas of public administration.

The need to differentiate between gender budgeting and inclusion was emphasized, and a parallel between the concepts of gender and social equality was drawn, because the gender-oriented budgeting aims to meet not the human needs but the needs of men and women separately through budget processes. The importance of legislating gender budgeting to achieve gender equality in Ukraine has been demonstrated, which means that all citizens, both men and women, have the freedom of choice and freedom to develop their personal abilities, without the restrictions imposed on them by stereotypes and the traditional gender system. The budget programs have been reviewed and analyzed at the drafting stage for gender mainstreaming. Recommendations that include gender mainstreaming in the budget program, reducing gender gaps, and eliminating gender discrimination were provided. It is relatively easy and feasible to implement this approach in practice, since almost all budget allocations and actual expenditures are in line with the government's strategic goals. The accompanying positive effects of its implementation are also ensuring the efficient use of budget funds, savings, increasing budget transparency.

Ключові слова: *гендерно-орієнтоване бюджетування; бюджетний процес; бюджетна програма; гендерна рівність; гендерний аналіз; прозорість; ефективність.*

Keywords: *gender-oriented budgeting; budget process; budget program; gender equality; gender analysis; transparency; efficiency.*

Постановка проблеми. Оскільки Україна поступово впроваджувала елементи програмно-цільового методу управління бюджетами в бюджетний процес та нещодавно перейшла на трьох річний формат планування бюджету, впровадження гендерного бюджетування є імпульсом для розвитку бюджетного процесу в частині успішного і ефективного планування та використання бюджетних коштів у середньостроковій перспективі. В Україні є необхідність проводити гендерно-орієнтоване бюджетування, адже реалізація даної ініціативи позитивно вплине на впровадження гендерних аспектів в систему бюджетів і бюджетних програм, підвищить їх прозорість і ефективність з урахуванням інтересів, можливостей і прав кожного громадянина, виходячи із поділу суспільства на представників чоловіків та жінок.

Впровадження елементів гендерного бюджетування та інклюзії в бюджетне законодавство України є позитивним результатом для досягнення прогресу в певних напрямках державного управління. Звичайно, при впровадженні елементів гендерно-орієнтованого бюджетування в національну систему бюджетування, необхідно враховувати історію й загальні особливості розвитку країни, її стратегію а також національно-культурні цінності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Гендерно-орієнтоване бюджетування є інноваційною практикою, що представлена науковими публікаціями дослідників Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD) [2; 7; 12]. Питання гендерно-орієнтованого бюджетування в Україні висвітлені у публікаціях експертів проекту «Гендерне бюджетування в Україні» [14]. Проте, відмінність проблем інклюзії та гендерного бюджетування зумовлює необхідність проведення подальших досліджень із наголосом на розмежуванні даних понять. Найбільших помилок припускають дослідники при ототожненні аспектів соціального впливу, соціальної нерівності (наприклад, люди з обмеженими можливостями) із гендерним аспектом, як особливо важливим аспектом впливу на бюджетний процес потреб чоловіків та жінок. Саме тому має місце поглиблене вивчення особливостей складання бюджету з урахуванням гендерної проблематики.

Формулювання цілей статті. Метою статті є розробка напрямів та пропозицій для інтеграції елементів гендерно-орієнтованого бюджетування в бюджетний процес України з метою його модернізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Гендерно-орієнтоване бюджетування спрямоване на задоволення не взагалі людських, а потреб окремо чоловіків та окремо жінок за допомогою бюджетних процесів. Саме розв'язання проблем представників обох статей, враховуючи фізіологічні та культурні відмінності, стає запорукою підвищення якості надання бюджетних послуг, що дозволяє ефективно і результативно використати бюджетні кошти. Тому цей підхід повинен мати місце на кожній стадії бюджетного процесу, починаючи зі складання та розгляду документів стратегічного характеру – Бюджетної декларації, прогнозів місцевих бюджетів і завершуючи стадією звітування про виконання бюджету [1]. І першим етапом впровадження гендерного

бюджетування в бюджетний процес має стати вивчення досвіду країн з аналогічною системою бюджетного планування при розробці проекту бюджету.

Серед провідних країн світу важливе місце належить Австрії, що вже понад 30 років успішно впроваджує та практикує інноваційні методи бюджетування, серед яких програмно-цільовий метод управління бюджетами. Передовим на сьогодні є досвід Австрії також з питань впровадження гендерного бюджетування. Австрійський досвід унікальний з точки зору того, що саме гендерне бюджетування в умовах програмно-цільового управління бюджетами стало відправною точкою не лише просування гендерної політики в країні, як одного з головних чинників досягнення демократії, але й сприяння підвищенню ефективності використання бюджетних коштів [2].

Варто відмітити, що на Україні відбувається поступове впровадження гендерного-орієнтованого підходу у бюджетуванні і вже деякі кроки здійснено, проте не розроблено плану заходів, в законодавстві чітко не прописаний механізм яким чином, за допомогою яких інструментів можна впроваджувати і забезпечувати реалізацію гендерного бюджетування як для державного, так і для місцевих бюджетів. Важливо відмітити, що законодавче закріплення положень гендерного бюджетування має важливе значення для досягнення гендерної рівності в Україні, оскільки це задає певні орієнтири і стандарти в бюджетуванні. Оновлені законодавчі документи стануть прогресивними, оскільки гендерна рівність означає, що всі громадяни, як чоловіки так і жінки, мають свободу вибору і свободу для розвитку своїх особистих здібностей без обмежень, які накладаються на них стереотипами і традиційною гендерною системою [8]. На сьогодні проблеми і випадки гендерної нерівності на Україні не є ярко вираженими, проте можна навести ряд прикладів соціальної гендерної несправедливості. Також варто відмітити відсутність гендерних знань в українців про формування гендерних образів, стереотипів і стандартів. Основна частина населення не володіє гендерними знаннями, тому що не вивчали гендерно-орієнтовані курси, предмети і дисципліни в школі, коледжі, вузі. Навіть студенти, які на даний момент часу навчається в коледжах і вузах мають слабе уявлення про гендерну проблематику. Тому багато хто з громадян ніколи не замислювався над цією проблемою. І навіть якщо замислювався, то через складність питання гендерної рівноправності, пов'язаних з усвідомленням, виразом думок щодо гендерної політики, що є вкрай проблематичним, здебільшого не міг самостійно запропонувати власні варіанти щодо поліпшення становища чоловіків і жінок на Україні.

Проте, для успішного впровадження інноваційних підходів в бюджетний процес необхідним є формування симетричних відносин, позбавлених стереотипного уявлення, між органами державної влади й місцевого самоврядування та повсякденною реальністю. В інакшому випадку проблеми громадян не будуть вирішені, а правила та процедури, затверджені офіційними структурами, будуть дотримуватись частково або взагалі не будуть дотримуватись з можливими несприятливими наслідками. Ключовим завданням в гендерному бюджетуванні має стати не обговорення особливостей, специфіки тих чи інших соціально-демографічних груп, гендерів, вікових груп, а питання врахування й адаптації чоловіків та жінок до сформованих соціально-економічних умов з увагою на їх відмінності. Тобто створення таких умов, при яких соціально-демографічна група чоловіків або жінок може претендувати на той чи інший статус, соціальну пільгу, соціальну допомогу тощо [4; 5; 12].

Основним підґрунтям впровадження гендерного бюджетування в бюджетний процес є наявність елементу стратегії розвитку - програмно-цільового методу складання й виконання бюджету. Серед основних ознак та компонентів даного методу є середньострокове планування бюджету, при якому бюджетування орієнтоване на результат. Бюджети із багаторічною перспективою характеризуються наявністю середньострокової структури видатків та містять реалістичні і достовірні бюджетні параметри, оскільки пов'язані із відповідними планами та стратегіями розвитку, зобов'язаннями в рамках бюджетних програм і іншими законодавчими документами про стратегічні напрями й пріоритети. Таким чином, на Україні, яка у 2019 р. перейшла на середньостроковий формат планування бюджету, і це було задекларовано у Бюджетному кодексі України, створено найважливішу з умов для впровадження гендерно-орієнтованого бюджетування [1].

Таким чином, внесок гендерно-орієнтованого бюджетування у подальший розвиток бюджетного процесу України важко переоцінити. Характерні ознаки успішного впровадження гендерного бюджетування в бюджетний процес:

- мета і завдання гендерного бюджетування орієнтовані на результат та відображають інтереси й пріоритети усіх учасників бюджетного процесу;
- гендерно-орієнтоване бюджетування підтримується політичними лідерами і здійснюється за сприяння керівників органів державної влади та органів місцевого самоврядування;
- введення гендерно-орієнтованого бюджетування підкріплюється виданням нормативно-правових актів і методичних рекомендацій [7].

Для того, щоб органи державної влади та місцевого самоврядування оцінили гендерний вплив на бюджетний процес та надали рекомендації для забезпечення якості одержаних результатів від використання бюджетних коштів необхідним є усвідомлення необхідності гендерного аналізу. Гендерний аналіз бюджетних програм і бюджетних витрат проводиться у взаємозв'язку з бюджетуванням, орієнтованим на результат, і призначений для посилення обґрунтованості витрат і виявлення можливостей для економії коштів. Зекономлені кошти можуть бути спрямовані на підтримку досягнення інших пріоритетних цілей.

Реалізувати даний підхід відносно легко і доцільно, оскільки майже всі бюджетні асигнування і фактичні витрати узгоджуються зі стратегічними цілями уряду. При гендерному підході до бюджетування усувається необхідність забезпечення ув'язки між результатами використання бюджетних коштів та пріоритетами бюджетної політики, адже гендерна соціальна справедливість є завжди пріоритетом розвитку держави. Крім того, забезпечення гендерної справедливості само по собі посилює орієнтацію на результат та завжди позитивно вплине на кінцеві результати бюджетного процесу, забезпечуючи соціально-економічну ефективність та якість послуг з точки зору споживачів як чоловічої так і жіночої статі. Супутніми позитивними наслідками від його впровадження також є забезпечення ефективного використання бюджетних коштів, економії, підвищення прозорості бюджету (табл. 1).

Таблиця 1.

Узгодженість пріоритетів розвитку держави та органів місцевого самоврядування з результатами використання бюджетних коштів при гендерному підході

Пріоритети розвитку держави та органів місцевого самоврядування	Гендерні проблеми	Результат
Інфраструктура та екологія, зелене бюджетування	Комфортні та екологічно безпечні умови для поліпшення стану здоров'я як чоловіків так і жінок	Прозорість, ефективність, якість та економія використання бюджетних коштів
Ринок праці та зайнятості	Гендерна рівність при працевлаштуванні	
Підвищення обізнаності, експертне забезпечення	Гендерна освіта Просвітницька робота з гендерної рівності	
Закон і безпека, рівність при прийнятті рішень	Гендерна рівність в державній, політичній і економічній сферах	
Захист від насильства	Профілактика гендерного насильства	
Сім'я та робота	Зміцнення інституту сім'ї Поліпшення репродуктивного здоров'я чоловіків і жінок	

Приймаючи до уваги той факт, що бюджетні програми мають формуватись навколо кінцевих результатів, що відбивають надання основних суспільних товарів і послуг, у органів державної влади та місцевого самоврядування, виходячи з практичної доцільності, з'являється можливість покласти відповідальність за проведення гендерного аналізу бюджетних програм та досягнення очікуваних результатів на наділені повноваженнями й вододіючих необхідними компетенціями відповідальних виконавців бюджетних програм. Завдяки цьому підвищується підзвітність використання бюджетних коштів [2].

Варто підкреслити, що при проведенні гендерного аналізу бюджетних програм необхідно чітко розмежувати цілі, завдання та індикатори гендерної рівності та рівності надання послуг у соціальному захисті, соціальній сфері, послуг інклюзивного бюджетування. У той час як надання послуг у соціальній сфері може використовуватись, як інструмент виконання завдань щодо забезпечення гендерної рівності, гендерно-орієнтоване бюджетування є більш комплексним і багатогранним явищем, що стосується не тільки соціальних, але й економічних, екологічних та інших аспектів суспільного життя. Тому важливо забезпечувати правильність розуміння поняття гендерної рівності та узгоджувати його із спільним баченням розвитку країни та регіонів, включаючи програми діяльності уряду, бюджетні програми, таким чином спрощуючи подальший моніторинг та оцінку проведеної роботи [12]. Приклади ідей для місцевого розвитку з урахуванням гендерного аспекту при бюджетуванні наведено у табл. 2.

Таблиця 2.

Ідеї задоволення соціальних потреб та гендерних потреб, що можуть фінансуватись за рахунок коштів місцевих бюджетів

Соціальні потреби	Гендерні потреби
Сервіс оренди велосипедів	Можливість оренди як чоловічого так і жіночого велосипеду
Встановлення соціальних контейнерів для збору вживаного одягу	Встановлення соціальних контейнерів окремо з чоловічим і окремо з жіночим одягом
Єдині правила та єдиний стиль оформлення вивісок магазинів міста	Єдині правила та єдиний стиль оформлення вивісок магазинів міста з урахуванням смаків володарів магазинів як чоловіків, так і жінок
Інтерактивні музеї із застосуванням новітніх технологій на заміну нудним виставкам	Інтерактивні музеї з тематикою, що зацікавить відвідувачів як чоловіків, так і жінок
Нові громадські простори під «відкритим» небом (public space)	Нові громадські простори з урахуванням як чоловічих так і жіночих потреб дозвілля

За результатами гендерного аналізу бюджетної програми остання визнається гендерно нейтральною або гендерно чутливою (рис. 1.). Якщо бюджетна програма є гендерно чутливою, то є сенс формулювати рекомендації для перегляду бюджетної програми та пропозиції по внесенню відповідних змін. Результатом буде підвищення соціально-економічної ефективності та прозорості використання коштів бюджету з урахуванням потреб чоловіків та жінок.

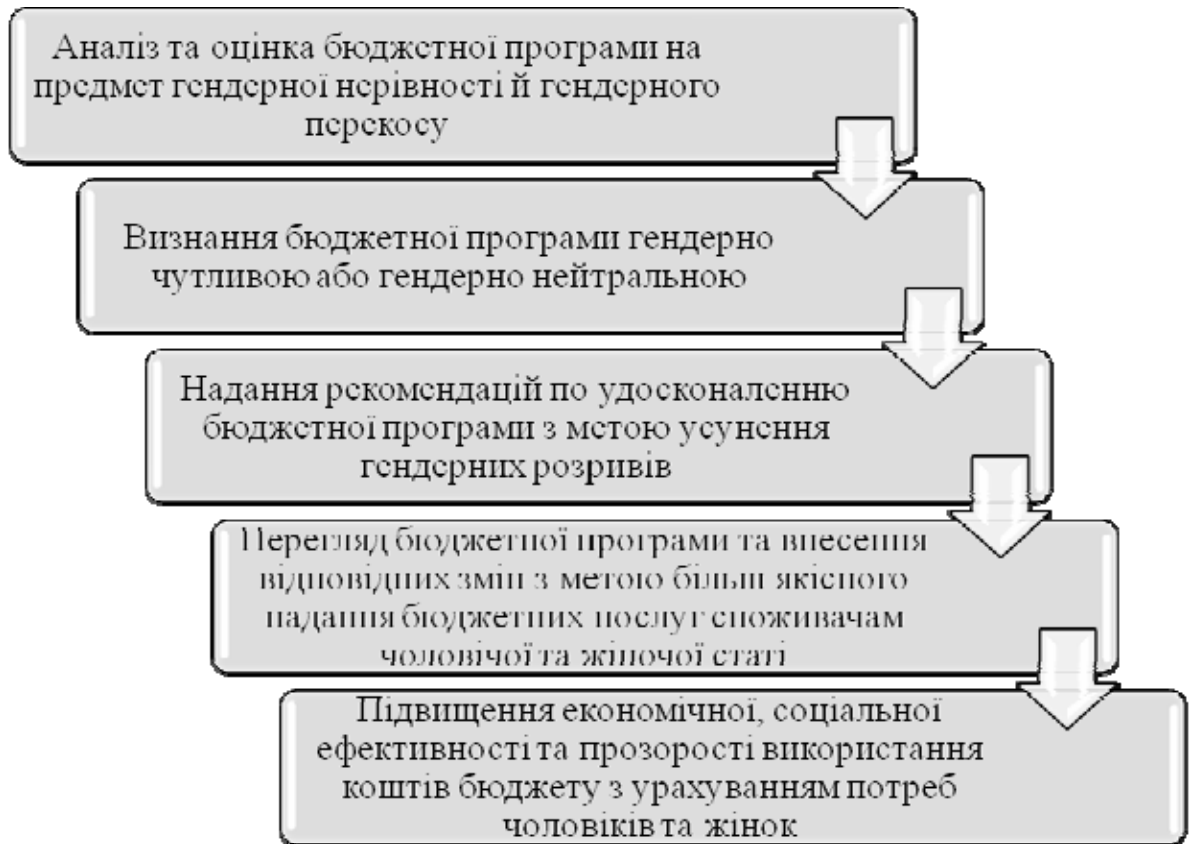

Рис. 1. Результати гендерного аналізу бюджетної програми

Проведено огляд бюджетних програм на предмет врахування гендерного аспекту на етапі складання. Для огляду обрано регіональні цільові програми розвитку Дніпропетровської області, що фінансуються переважно з обласного бюджету та інших місцевих бюджетів області. Бюджетні програми з переліку, поданого на офіційному сайті Дніпропетровської обласної ради, діючі у 2019 р., згруповано за такими напрямками: екологічні, розвитку реального сектору (економічні програми), соціальні, науково-технічні, національно-культурні та ін. програми [13]. Варто зазначити, що жодна з бюджетних програм не є гендерно нейтральною, всі представлені програми є гендерно чутливими. Саме тому доцільним є формування рекомендацій для удосконалення складання бюджетних програм, що, у разі перегляду та внесення необхідних змін, неодмінно вплине на їх реалізацію та покращить очікувані результати виконання.

Проведено огляд «Програми розвитку сімейної та гендерної політики у Дніпропетровській області на 2012 – 2021 рр.». Метою програми є: створення соціальних та економічних умов для належного функціонування й розвитку сім'ї як основи суспільства, утвердження духовно і фізично здорової, матеріально спроможної, соціально благополучної сім'ї, забезпечення виконання сім'єю її основних функцій, а також утвердження рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та реалізація їх як основних прав людини. Загальний обсяг фінансування програми – 5401,8 тис. грн. (табл. 3).

Таблиця 3.

Загальні обсяги фінансування «Програми розвитку сімейної та гендерної політики у Дніпропетровській області на 2012 – 2021 рр.»

Джерела фінансування	Обсяг фінансування усього на 2012-2021 рр, тис. грн	За роками виконання, тис. грн						Усього II етап 2017-2021 рр., тис. грн
		2012	2013	2014	2015	2016	усього I етап	
Обласний бюджет	5401,8	426,8	469,8	513,2	557,9	604,7	2572,4	2829,4

У програмі сформовано сім напрямів діяльності (пріоритетних завдань): 1. формування позитивного іміджу шлюбу та сім'ї. Підтримка сімей у вихованні дітей; 2. економічна та соціальна підтримка сімей; 3. формування здорового способу життя у сім'ї, збереження репродуктивного здоров'я; 4. патріотичне виховання сімей та дітей; 5. попередження насильства у сім'ї та протидія торгівлі людьми; 6. утвердження гендерної рівності в українському суспільстві; 7. організаційне, кадрове, науково-методичне та інформаційне забезпечення.

Отже, розв'язанню проблем гендерної рівності присвячене пріоритетне завдання №6, що включає 11 заходів (табл. 4).

Таблиця 4.

Зміст заходів до пріоритетного напрямку «Утвердження гендерної рівності в українському суспільстві» «Програми розвитку сімейної та гендерної політики у Дніпропетровській області на 2012 – 2021 рр.»

№ з/п	Зміст заходу
1.	Сприяти роботі обласної, міських, районних секцій «З питань гендерної політики» координаційних рад з питань сімейної, гендерної, демографічної політики, попередження насильства в сім'ї та протидії торгівлі людьми при облдержадміністрації;
2.	Розглядати на сесіях органів місцевого самоврядування, колегіях державних адміністрацій питання щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та впровадження гендерних підходів у діяльність органів виконавчої влади та місцевого самоврядування
3.	Проводити гендерний аналіз кадрового складу органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування
4.	При формуванні кадрового резерву та затвердженні на керівні посади в органах виконавчої влади та місцевого самоврядування враховувати показник пропорційно збалансованого представництва кандидатур кожної статі
5.	Проводити стажування осіб, які перебувають у кадровому резерві на керівні посади в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування, з дотриманням вимог гендерної рівності
6.	Забезпечувати проведення конкурсу творчих робіт з гендерної проблематики серед учнів 10 – 11 класів і студентів та відповідної підсумкової конференції
7.	У закладах та установах культури проводити культурно-мистецькі акції, читацькі та науково-практичні конференції, спрямовані на піднесення ролі жінки та чоловіка, з утвердження гендерної культури у суспільстві
8.	Сприяти постійному висвітленню засобами масової інформації щодо стану виконання в Україні положень Конвенцій ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, про права дитини, Декларації ООН про викорінення насильства у ставленні до жінок та дітей
9.	Здійснювати гендерне дослідження області, підготовку звіту та відповідних рекомендацій
10.	Проводити гендерний аналіз регіональних програм. Розробляти методики здійснення гендерного аналізу та інтегрування гендерної складової до регіональних політик (програм)
11.	Проводити міжрегіональну конференцію (5 регіонів) для презентації методики здійснення гендерного аналізу та інтегрування гендерної складової до регіональних політик (програм)

До кожного завдання представлено перелік заходів, термін виконання яких - щорічно або постійно, по кожному заходу визначено відповідального виконавця та очікуваний результат, виражений показником продукту – кількість проведених заходів або кількість осіб – користувачів послуг. Показники продуктивності та якості не наведено. Зміст представлених заходів у повній мірі відповідає завданню, меті та назві програми.

Проте, серед інших заходів програми із забезпечення гендерної рівності у 2 завданні «Економічна та соціальна підтримка сімей» п. 2.11. «Здійснювати заходи щодо присвоєння багатодітним жінкам почесного звання України «Мати-героїня» та виплати їм одноразової винагороди, їх урочистого привітання» не враховано гендерний аспект – права не тільки жінок, проте й чоловіків - батьків, що також приймають участь у вихованні дітей у багатодітних сім'ях. Отже, для забезпечення справедливого і неупередженого розподілу бюджетних коштів при плануванні бюджетної програми, зміст цього заходу має бути переглянутий [11].

Також варто відмітити відсутність ув'язки між «Програмою розвитку сімейної та гендерної політики у Дніпропетровській області» з іншими регіональними програмами. Наприклад, із «Програмою впровадження державної політики органами влади у Дніпропетровській області на 2016 – 2020 рр.» в частині:

- проведення гендерного аналізу кадрового складу органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування;
- врахування показника пропорційно збалансованого представництва кандидатур кожної статі при затвердженні на керівні посади в органах виконавчої влади та місцевого самоврядування при формуванні кадрового резерву;
- стажування осіб, які перебувають у кадровому резерві на керівні посади в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування, з дотриманням вимог гендерної рівності.

Оскільки метою «Програми впровадження державної політики органами влади у Дніпропетровській області на 2016–2020 рр.» є: поетапна побудова нової управлінської моделі та створення оптимальної, ефективної і стабільної системи органів влади в умовах оптимізації чисельності працівників, фінансова заінтересованість у підвищенні професіоналізму працівників або залучення висококваліфікованих кадрів, забезпечення ефективного казначейського обслуговування бюджетних коштів та контролю за використанням і збереженням державних фінансових ресурсів області, - то вищевказані гендерні аспекти варто обов'язково врахувати у подальшому при формулюванні завдань та заходів програми [9].

Крім того, відсутній взаємозв'язок «Програми розвитку сімейної та гендерної політики у Дніпропетровській області» та програми «Молодь Дніпропетровщини», мета якої сформована, як: створення сприятливих соціальних, економічних, законодавчих, фінансових та організаційних передумов для життєвого самовизначення й самореалізації молоді, розв'язання її нагальних проблем. В даній програмі при формулюванні завдань не заплановано проведення заходів, присвячених гендерній освіті, гендерній проблематиці, а при формулюванні заходів, що планується профінансувати, не розмежовано інтереси хлопців і дівчат. Крім того, можна відзначити прояв гендерної дискримінації у назвах заходів, що проводяться в рамках реалізації програми, наприклад, «Студент року», «Кращий молодий вчений», «Молодий лідер», «Молода муза», «Молода палітра» [6].

Проте, впровадження гендерно-орієнтованого бюджетування в бюджетний процес хоча повільно, але відбувається. Гендерні аспекти при формуванні бюджетних програм поступово враховуються головними розпорядниками бюджетних коштів. Одним із таких прикладів є «Програма розвитку малого та середнього підприємництва в Дніпропетровській області на 2019 – 2020 роки», де серед переліку завдань та заходів зазначено п. 4.7. Впровадження гендерної політики шляхом сприяння розвитку жіночого підприємництва, а очікувані результати сформовано як: створення єдиного інформаційного простору в рамках гендерної рівності для надання послуг жінкам-підприємцям у вигляді консультативної, правової, бухгалтерської, матеріально-технічної підтримки [10].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Гендерне бюджетування дозволяє вирішувати проблеми нерівності через механізм бюджетного процесу. Гендерно-орієнтоване бюджетування з одного боку використовується як основний важель для гендерної рівності, а з іншого - для підвищення відкритості, прозорості і підзвітності бюджетної політики, доступності бюджетних документів і даних.

З метою задоволення національних економічних та соціальних потреб гендерно-орієнтоване бюджетування є технологією, що допомагає визначити області потенційної економії бюджетних коштів і поліпшити узгодження державних витрат зі стратегічними і політичними пріоритетами розвитку країни та регіонів.

Список літератури.

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 №2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Геппл М. и Фестл Э. Гендерное бюджетирование в Австрии. Первый опыт / Organisation for Economic Co-operation and Development. URL: <https://www.oecd.org/gov/gender-mainstreaming/>
3. Державний веб-портал бюджету для громадян / Міністерство фінансів України. URL: <https://openbudget.gov.ua>
4. Жовницкая Н. Гендерно-ориентированное бюджетирование с человеческим лицом. Баланс-Бюджет. 2019. № 14 (738). С. 7-9.
5. Кратко о важном: «Гендерно-ориентированное бюджетирование - это инструмент расширения прав и возможностей женщин и сокращения неравенства в нашем обществе» / Структура Организации Объединенных Наций «ООН-женщины». URL: <https://eca.unwomen.org/ru/news/stories/2019/12/take-five-gender-responsive-budgeting-is-a-tool-to-empower-women>
6. Молодь Дніпропетровщини: рішення Дніпропетровської обласної ради від 03 лютого 2012 р. № 239-11/VI. URL: <http://www.oblrada.dp.ua/official-records/decisions/27/745>
7. Передовая практика стран ОЭСР в области бюджетирования, ориентированного на результат / Organisation for Economic Co-operation and Development. URL: <https://www.oecd.org/gov/gender-mainstreaming/>

8. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі: наказ Міністерства фінансів України від 02.01.2019 р. №1. URL: https://mof.gov.ua/uk/283-genderno-orientovane_biudzhetuвання_na_mistsevomu_rivni

9. Програма впровадження державної політики органами влади у Дніпропетровській області на 2016–2020 pp.: рішення Дніпропетровської обласної ради від 19.02.2016 р. № 15-2/VII. URL: <http://oblrada.dp.ua/official-records/decisions/54/1367>

10. Програма розвитку малого та середнього підприємництва в Дніпропетровській області на 2019–2020 pp.: рішення Дніпропетровської обласної ради від 07.12.2018 р. № 407-15/VII. URL: <http://oblrada.dp.gov.ua/rishennia/sklikannia-7/xv-sesiia/pro-zatverdzenia-programi-rozvitku-m-2/>

11. Програма розвитку сімейної та гендерної політики у Дніпропетровській області на 2012–2021 pp.: рішення Дніпропетровської обласної ради від 03 лютого 2012 р. № 241-11/VI <http://www.oblrada.dp.ua/official-records/decisions/27/746>

12. Реализация гендерной политики в Казахстане / Organisation for Economic Co-operation and Development. URL: <https://www.oecd.org/gov/gender-mainstreaming/>

13. Регіональні програми / Дніпропетровська обласна рада. URL: <https://oblrada.dp.gov.ua/region-programmes/>

14. Що таке ГОБ? / Офіційний сайт Проекту «Гендерно-орієнтоване бюджетування». URL: <http://grbproject.org/%d1%89%d0%be-%d1%82%d0%b0%d0%ba%d0%b5-%d0%b3%d0%be%d0%b1/>.

References.

1. Verkhovna Rada of Ukraine (2010). The Law of Ukraine “Budget Code of Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (Accessed April 27 2020).

2. Gepl, M. and Festl, E. (2015), “Gender Budgeting in Austria. The first experience”, The official site of Organisation for Economic Co-operation and Development, available at: <https://www.oecd.org/gov/gender-mainstreaming/> (Accessed April 28 2020).

3. The official site “Open Budget” (2020), State web-portal of budget for citizens, available at: <https://openbudget.gov.ua> (Accessed April 27 2020).

4. Govnitska, N. (2019), “Gender-oriented budgeting with a human face”, *Balans-Bjuzhjet*, vol. 14 (738), pp. 7-9.

5. The official site of Organisation for Economic Co-operation and Development (2019), “Briefly important: “Gender-oriented budgeting is a tool for empowering women and reducing inequality in our society”, available at: <https://eca.unwomen.org/ru/news/stories/2019/12/take-five-gender-responsive-budgeting-is-a-tool-to-empower-women> (Accessed April 27 2020).

6. Dnepropetrovsk regional council (2012). The decision of Dnepropetrovsk regional council “Youth of Dnepropetrovsk region”, available at: <http://www.oblrada.dp.ua/official-records/decisions/27/745> (Accessed April 29 2020).

7. The official site of Organisation for Economic Co-operation and Development (2019), “The best practices of OECD countries in result-oriented budgeting”, available at: <https://www.oecd.org/gov/gender-mainstreaming/> (Accessed April 27 2020).

8. Ministry of Finance of Ukraine (2019), The order “On approval of the Methodological Recommendations for the implementation and application of the gender-oriented approach in the budget process”, available at: https://mof.gov.ua/uk/283-genderno-orientovane_biudzhetuвання_na_mistsevomu_rivni (Accessed April 28 2020).

9. Dnepropetrovsk regional council (2016), The decision of Dnepropetrovsk regional council “The program of public policy implementation by the authorities of Dnepropetrovsk region”, available at: <http://oblrada.dp.ua/official-records/decisions/54/1367> (Accessed April 29 2020).

10. Dnepropetrovsk regional council (2018), The decision of Dnepropetrovsk regional council “The Program of development of small and medium-sized enterprises in Dnepropetrovsk region for 2019 - 2020”, available at: <http://oblrada.dp.gov.ua/rishennia/sklikannia-7/xv-sesiia/pro-zatverdzenia-programi-rozvitku-m-2/> (Accessed April 29 2020).

11. Dnepropetrovsk regional council (2012). The decision of Dnepropetrovsk regional council “The Program of development the family and gender policy in Dnipropetrovsk region for 2012-2021”, available at: <http://www.oblrada.dp.ua/official-records/decisions/27/746> (Accessed April 29 2020).

12. The official site of Organisation for Economic Co-operation and Development (2019), “The realization the gender policy in Kazakhstan”, available at: <https://www.oecd.org/gov/gender-mainstreaming/> (Accessed April 27 2020).

13. The official site of Dnepropetrovsk regional council (2020), “The list of Regional Target Programs. Action in 2019”, available at: <https://oblrada.dp.gov.ua/region-programmes/> (Accessed April 29 2020).

14. The official site of the Project “Gender-oriented budgeting” (2020), “What is GOB?”, available at: <http://grbproject.org/> (Accessed April 29 2020).

Стаття надійшла до редакції 30.04.2020 р.